

# Novo kršćansko iskustvo pokreta »Comunione e Liberazione«

VESNA TERZIĆ

Prirodoslovno matematički fakultet,  
Zagreb

UDK: 24:363/367

Izvorni znanstveni rad  
Primljeno 15. 02. 1990.

*Katolički pokret COMMUNIONE E LIBERAZIONE nezaobilazni je faktor kulturne i političke scene postkoncilске Italije. Nastao je u Milanu krajem 50-tih godina na inicijativu don Luiggija Giusanija, a u okviru jednog dijela katoličke mladeži predvodene isto tako jednim dijelom katoličkog klera. Najizrazitije je njegovo djelovanje na etičko-kulturnom planu dok je njegova kulturna dimenzija samo jedno od sredstava za realizaciju određenog političko-etičkog programa. Glavni cilj ovog pokreta je predlaganje konkretne metode svakodnevnog života koji bi se bazirao na stalnom prizivanju zajedništva. »Spoznaja o Božijoj realnosti« i vlastitom mjestu u povijesti uključuje spoznajni, afektivni i operativni momenat i želi obuhvatiti totalitet čovjeka i njegova djelovanja. Zbog toga se u ovom tekstu obrazlažu osnovni elementi »Novog kršćanskog iskustva«, koje je odrednica svih kršćanskih pokreta mladih, pa tako i Comunione e Liberazione, a to su: uvažavanje Krista, odnos vjerovanja-vjeronjema-milosrđa, sveti sakramenti, kršćansko djelovanje Crkve u svijetu i dr.*

U ovom tekstu imamo namjeru prikazati osnovne idejne odrednice djelovanja talijanskog katoličkog pokreta osnovanog krajem 50-tih godina na inicijativu don Luiggija Giussanija, a koji danas nosi naziv COMUNIONE E LIBERAZIONE (u daljnjem tekstu CL). Ovaj je pokret izrastao na talijanskom tlu u okviru jednog dijela katoličke omladine predvodene isto tako jednim dijelom katoličkog klera. Njegovo nastojanje, djelovanje, krizna razdoblja i trenutni period prosperiteta neizostavno moraju biti povezani kako sa suvremenim tokovima katoličke crkve (II vatikanski sabor, vrijeme koje mu je prethodilo, daljnji razvoj saborskih odluka) tako i globalnim društvenim tokovima, naročito u zapadnoj Evropi. Ovaj katolički pokret od velikog je interesa za nas i zbog činjenice da je on jedan od neminovnih rezultata procesa sekularizacije i dekristijanizacije što je najočitije došlo do izražaja upravo u jednoj tradicionalnoj katoličkoj i, sad već tradicionalno demokratskoj državi kao što je Italija.

U ovom kontekstu termin »sekularizacija« možemo ograničiti na dva određenja. Prije svega sekularizacija može označavati progresivnu eksproprijaciju (nekad »svetih«) područja utjecaja moći crkve. Sama crkva taj proces doživljava kao kvalitativno-kvantitativno ograničavanje vlastite moći u okviru datog društva.

Terminom »sekularizacija« također možemo označiti sve značajniji utjecaj totalizirajućih ideologija, antropoloških vjerovanja i vrijednosti, koje imaju isključivo »ovozemaljski« karakter. U tom smislu pragmatične vrijednosti (novac, blagostanje, politika...) postaju »zajednički ciljevi života«.

Želimo li govoriti o osnovnim karakteristikama talijanskog katoličkog pokreta COMUNIONE E LIBERAZIONE prije svega je potrebno navesti neke osnovne odrednice talijanske mladeži budući da je ovaj pokret u najvećem broju okupio mladu populaciju talijanskog društva<sup>1)</sup>. Rezultati istraživanja Inghelhart u razdoblju od 1973—1983<sup>2)</sup> ukazuju na činjenicu

<sup>1)</sup> Pokret Comunione e Liberazione izrastao je iz pokreta »Gioventù studentesca« kojega je osnovao don Luigi Giussani pedesetih godina na milanskoj klasičnoj gimnaziji Berche. Iako je njegov utjecaj u samom početku bio ograničen na srednjoškolsku omladinu danas je njegov utjecaj daleko premašio prvobitne granice. U trenutnoj konstelaciji političkih snaga od izuzetne je važnosti za usmjeravanje značajnog broja glasača k Demokršćanskoj partiji Italije.

<sup>2)</sup> Podaci uzeti iz AA. VV. »L'esperienza religiosa oggi«, Pubblicazioni dell'Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano, 1986.

da se interesi mladih u glavnom mogu okupiti u četiri grupe i oko četiri osnovne točke. Prije svega, na prvom mjestu se nalazi potraga za »osobnim identitetom« koja je praćena jačanjem »personalizma«. Na drugom mjestu se nalazi težnja za određenom formom »vođenja sebe samoga« (protagonizam) koja je praćena željom za »autoekspresijom«. Na ove tri točke se nadovezuje i želja za asimilacijom urbanog života kao ambijenta koji je idealan kako za vlastitu realizaciju tako i za ostvarenje inter i intra-individualnih odnosa i logičan je proizvod procesa urbanizacije i industrijalizacije talijanskog društva, naročito na sjeveru zemlje.

Ove četiri odrednice interesa mladih odražavaju individualno-kolektivnu dimenziju i težnju za njenim osmišljavanjem. One se također logički povezuju sa četiri religiozne tendencije koje je moguće uočiti u svim socioreligijskim istraživanjima o pokretima mladih u Italiji.<sup>3)</sup>

Prva tendencija u okviru tih pokreta se odnosi na želju i/ili potrebu za »prijateljstvom«, a naročito je karakteristična za velike urbane centre i one slojeve društva koji vlastiti identitet još uvijek većinom grade na tradicionalnim vrijednostima koji u novom socijalnom okruženju više nisu dominantne. Na nju se nastavlja potreba za onim interpersonalnim odnosima koji bi bili dovoljno snažni i duboki da bi mogli služiti kao oslonac kako »ljudskom putu« tako i »putu vjere«. Upravo zbog toga kako tvrdi don Giussani<sup>4)</sup>, osnovni cilj djelovanja CL, jeste predlaganje konkretnog metoda svakodnevnog života koji bi se bazirao na stalnom prizivanju zajedništva. Rad CL se odvija u okviru manjih grupa (u okviru škole, susjedstva, tvornice,...) i na taj se način žele stvoriti neformalne zajednice za koje bi bio karakterističan vrlo visok stupanj solidarnosti svih članova.

Treća tendencija koja je prisutna u religijskoj orijentaciji mladih jeste praksa pružanja usluga drugima kao konkretan izraz solidarnosti s »onima koji imaju manje«, a sadržava težnju za ublažavanjem postojećih socijalnih razlika putem kršćanskog milosrđa. U ovom slučaju praktično djelovanje ide za tim da se Frommovo »imati« i »biti« shvate kao različite ali integrirane razine ljudskog bića i ljudskog djelovanja. »Milosrđe« je jedno od vrlo važnih elemenata djelovanja CL, te je shvaćeno kao priznavanje božje ljubavi za čovjeka kroz Krista. Neposredan operativni rezultat milosrđa je priznavanje jedinstva vlastite ličnosti i ličnosti ostalih kršćana, a otuda prema riječima don Giussanija, proizlazi i napor za realizaciju jedinstva sa svim ostalim ljudima. Upravo na ovim temeljima leži odlučnost CL za proširenjem vlastitog misionarskog djelovanja koje je, prema njihovom mišljenju, nepravedno bilo zapušteno od strane katoličke crkve. Ono što bi se moglo obilježiti kao novost u misionarskom djelovanju CL je namjera da se rukovode idejom o integraciji u određenu lokalnu sredinu te se na taj način nastoje osloboditi kulturnog kolonijalizma koji je bio dosadašnje obilježje misionarskog djelovanja katoličke crkve u tim zemljama.

Četvrta tendencija prisutna u omladinskim pokretima s religioznim zaledem je potreba za »vođom« (učiteljem) bez obzira da li ona proizlazi iz ponovnog otkrivanja Biblije ili je preuzeta iz istočnjačkih religija. U tom smislu su prisutni i oblici potčinjavanja članova, koje je u većini slučajeva akritično, te ima za cilj da pronade ili da realizira »put ka oslobođenju« svake individue.

<sup>3)</sup> Ibidem.

<sup>4)</sup> Osnovne ideje don L. Giussanija koje su iznijete u ovom tekstu uzete su iz:

— »Il Movimento Comunione e Liberazione«, Jaca Book, MI, 1987.

— »Tracce di esperienza cristiana«, Jaca Book, MI, 1984.

— »Alla ricerca del volto umano«, Jaca Book, MI, 1984.

— »La coscienza religiosa dell'uomo moderno«, Jaca Book, MI, 1985.

— »Il senso religioso« vol. 1 del PerCorso, Jaca Book, MI, 1986.

U okviru djelovanja CL poimanje »autoriteta« proizlazi iz određenog shvaćanja razvoja ličnosti i iz tvrdnje da i sama kršćanska tradicija proizlazi iz autoriteta samog Krista, tj. iz autoriteta crkve, pa mladi, prema riječima don Giussanija, slijedeći autoritet crkve mogu procijeniti sposobnost kršćanstva da pruži odgovore na njihove probleme. U samim temeljima kršćanskog iskustva uz autoritet nalazi se i princip »poslušnosti« i to prvenstveno Kristu, jer je samo u tom slučaju ona univerzalna i vodi oslobođenju čovjeka. Djelovanje CL vođeno je tvrdnjom da tradicionalna kršćanska misao mora do mladog čovjeka doći preko osobe koja je već prethodno dosegla svoju zrelost i kao »zrelija« sposobna je autoritarno voditi mlade u rješavanju svih njihovih problema.

Do sada navedene karakteristike omladinskih pokreta i organizacija sa religijskom osnovom dovode nas do njihove tipologizacije. Mogli bismo navesti 4 osnovne forme organiziranja mladih. Prvi tip su asketsko-mistične organizacije u kojima prevladava »bijeg« od konzumizma i ponovno otkrivanje kontemplacije.

Drugi tip mogli bismo označiti kao »utopijski«, jer on obuhvaća one organizacije za koje je karakterističan bijeg u budućnost, želja za stvaranjem »drugačijeg« (različitog) društva koje bi bilo alternativa suvremenom potrošačkom društvu u kojemu se identitet svakog pojedinca gubi u bezličnosti nametnutnih društvenih odnosa.

»Političko-etičke« projekte u okviru kojih se želje za institucionalnim promjenama temelje na određenim političkim ideologijama, mogli bismo označiti kao treći tip religijskih omladinskih organizacija. Ove političke ideologije mogu biti dijalmetralno suprotstavljene dominantnim ideologijama (ili ideologiji) ili se mogu s njima samo konfrontirati kao što mogu ići i na njihovo direktno rušenje. Iako pokret CL sadrži neka obilježja svih ovih formi organiziranja mogli bismo ipak reći da je njegovo djelovanje u posljednjem razdoblju ipak najizrazitije upravo na političko-etičkom planu te da je njegova izražena kulturna dimenzija samo jedno od sredstava za realizaciju određenog političko-etičkog programa.

Četvrti tip organizacije su u stvari »kulturne« zajednice koje svoje postojanje baziraju na svijesti o potrebi određene »antropološke revolucije« koja bi svijetu u cjelini omogućila kvalitativan pomak. Mogli bismo reći da se u samom početku svoga postojanja GS/CL uklapala upravo u ovaj tip organizacija i pokreta jer je njeno djelovanje na političkom planu bilo gotovo nezatno.

#### **Novo kršćansko iskustvo**

Ono što bismo ipak mogli izdvojiti kao osnovnu odrednicu svih kršćanskih pokreta mladih pa tako i CL je »novo kršćansko iskustvo«. Njegove osnovne vrijednosti podjednako su značajne mnogobrojnim kršćanskim religioznim organizacijama, a najvažnije od ovih vrijednosti su svakako: uvažavanje Krista, odnos vjera—vjerovanje—milosrde, sveti sakramenti, kršćansko djelovanje crkve u svijetu...

Ovo iskustvo je u najužoj vezi s vjerom, pa tako prema kršćanskom učenju vjera postaje iskustvo u onom trenutku u kojem se sastane s Bogom (»tremendum i fascinas«) ili, također, kada se »susretne« s Kristom shvaćenim kao »put« za obnavljanje vlastitog identiteta. Vjera je u tom slučaju »dinamičko stanje neograničene ljubavi« (Lonergan) kojega kršćanin doživljava unutar Kristova tijela.

Kršćansko iskustvo je prema tome objašnjeno kao »spoznaja« o Božjoj realnosti i vlastitom mjestu u povijesti. Ono, dakle, želi obuhvatiti totalitet čovjeka i njegovog djelovanja obuhvaćajući tri momenta, a to su spoznajni, afektivni i operativni.

Možemo izdvojiti i neke zajedničke elemente novih formi kršćanskog iskustva. Prije svega to je »susret s Kristom« koji živi u živućoj crkvi (Ap. 1.18). Ovakav odnos prema Kristu, živost

vjere, u okviru novih oblika kršćanskog iskustva, omogućava nadvladavanje onih prepreka s kojima se izvorno kršćanstvo susreće u suvremenom društvu. S jedne strane radi se o prevladavanju ideje koja proizlazi iz tvrdnje »Bog je mrtav«, dok s druge strane, nadilazi hladan i racionaliziran pojam vjere kao »dužnosti«, koje je jedna od karakteristika katoličanstva u sekulariziranom svijetu.

Druga karakteristika novog kršćanskog iskustva u okviru novonastalih kršćanskih organizacija je »ponovno otkrivanje Svetog Duha«. Ovo ponovno otkrivanje protumačeno je kao povratak shvaćanja osnovne kršćanske realnosti i svoj glavni poticaj dobilo je Drugim vatikan- skim saborom koji je posebno naglašavao važnost djelovanja karizmatičkih pokreta.

»Povratak korijenima kršćanstva« treći je faktor karakterističan kako za ostale kršćanske pokrete tako i za CL. On se prije svega odnosi na potrebu shvaćanja kršćanstva kao autorealiza- cije Krista, kao određenje puta u budućnost. U tom smislu čin krštenja prestaje biti is- ključivo formalan i dobiva značenje stvarnog jedinstva s Kristom. Iz ovog povratka »korijeni- ma« proizlazi povećano zanimanje i/ili »potreba« za poznavanjem izvornih djela Apostola i Evanđelja, čije su postavke uzete kao odrednice za konkretno djelovanje u konkretnom društvu.

»Molitva« i »iskonska potreba za molitvom« su slijedeći zajednički faktori novih oblika kršćanskog iskustva. Oblici molitve su mnogobrojni i idu od individualne do zajedničke, a za razliku od tradicionalne molitve sada je odlučujuća želja (potreba) za slavljenjem Boga, za kontemplacijom, zahvalom i sl. U činu molitve Božja riječ je prihvaćena srcem, tvrdi se i daje najistinski odgovor najdubljim ljudskim pitanjima. Zajedničke molitve su upravo onaj faktor koji daje posebnu dimenziju kršćanskim zajednicama. One su izvor osjećanja zajedništva, so- lidarnosti, a shvaćene su kao zajednički napor za ostvarenje zajedničkog cilja u čijem je ostvaren- ju svaki član aktivni sudionik.

Na, do sada navedene oblike novog kršćanskog iskustva nadovezuje se želja za oživotvoren- jem vjere u okviru konkretnih društava. Ova želja proizlazi i iz opravdanog straha od njegovog reduciranja na isključivo spiritualističku dimenziju. Otuda proistječe i odlučnost za stvaranje novog, pravednijeg društva koje bi bilo, budući da organizirano na izvornim kršćanskim prin- cipima, »najhumanije« i »najpravednije«. Misionarstvo je stoga također odlučujući faktor na putu »oslobođenja čovjeka«. U tom smislu se nerijetko govori i o stvaranju nove eklezijalne realnosti pod parolom jedinstva i istine. CL eklezijalnim autoritetima dodjeljuje vodeću ulogu u tom procesu.

Ovo su dakle osnove za novu kršćansku antropologiju. Na njima bi trebala počivati tro- dimenzionalnost čovjeka, tj. njegova kulturna, milosrdna i misionarska dimenzija.

### **Kulturna alternativa**

Među mnogobrojnim razlozima nastanka pokreta COMUNIONE E LIBERAZIONE, na ovom mjestu želimo naglasiti samo jedan za kojega vjerujemo da je od izuzetne važnosti i da je u mnogo čemu odredio njegovo cjelokupno djelovanje na društvenom planu. Vjerujemo da je pokušaj stvaranja alternative dominantnoj kulturi ona dimenzija djelovanja CL koja za- služuje najveću pažnju.

Prema riječima don Luigija Giussanija osnivanje ovog pokreta proisteklo je iz činjenice o beznačajnoj i neorganiziranoj prisutnosti katoličke mladeži u okviru talijanskog društva u kojemu je dominantnu ulogu imala prosvjetiteljsko-liberalna orijentacija u kulturi pa su se ta orijentacija i njoj primjereni kulturni okviri nametali kao isključivi i opće važeći. S druge strane postojeća katolička organizacija (L'Azione Cattolica) nije bila sposobna pružiti adekvatan otpor

dominantnoj kulturnoj industriji, pa se osjećala izuzetna potreba za organiziranjem onog dijela omladine koji nije nalazio svoj identitet u okviru suvremenih trendova i koji istodobno nije uspio pronaći svoj modus djelovanja u okviru postojećih katoličkih organizacija u kojima se kršćansko djelovanje i sva aktivnost svodila uglavnom na »obranu« onih vrijednosti koje su bile stečene odgojem kroz eklezijalne organizacije u djetinjstvu. Osnovni razlog nastanka ove katoličke organizacije mogao bi se sažeti u tvrdnji da se kršćanstvo bilo svelo na apstraktno mnoštvo ritualnih praksi bez suštinskog značenja za pojedince.<sup>5)</sup> U okviru kulturnog pluralizma s izraženim djelovanjem onih tendencija koje su bile direktno suprotstavljene kršćanskom poimanju čovjeka i njegove uloge u svijetu, nametnula se potreba stvaranja novog kulturnog i edukativnog obrasca. Ovaj obrazac je prema don Giussanijevom mišljenju bilo moguće stvoriti samo u okviru »istinske ljudske zajednice«.

Pojam »istinske ljudske zajednice« u ovom kontekstu se temelji na određenju ideje zajedništva prema kojoj je dimenzija zajedništva onaj determinirajući faktor koji omogućava spoznaju i percepciju kao ujedno i etičku identifikaciju koja je pojedincu izvan zajednice gotovo nedokučiva. Zajedništvo se, dakle, prema riječima don Giussanija, odnosi na totalitet života, te je ujedno i nastajanje egzistencijalne verifikacije teze sv. Pavla o Mističnom tijelu.

Njegova osnovna teza mogla bi se sažeti u tvrdnju da potreba zajedništva proizlazi iz Krista i da se izražava kroz postojanje konkretne zajednice čiji je zadatak da u Kristu pronađe apsolutni smisao i vrijednost.

U ovom kontekstu odnos pojedinca i kršćanske kulture nije jednostran već on pretpostavlja i aktivno prihvaćanje od strane pojedinca koji vlastiti život pa čak i vlastite prirodne potrebe uspořeđuje i suobražava s osnovnim odrednicama kršćanske kulture.

Kako bi se uspostavio novi i kvalitativno drugačiji sustav života, dakle, neophodna je pretpostavka kršćanskog zajedništva. Ovako korišten pojam zajednice temelji se na tvrdnji da između individue i društvenog uređenja postoji trenutačan odnos ovisnosti. Zbog toga, ukoliko se vjera ne objektivizira u društvu, ona se nikada neće subjektivizirati u individui u onoj mjeri u kojoj bi postala dio njegovih opcija. Prema tome, shvaćanje svijeta bazirano na vjeri može biti interiorizirano samo ukoliko je objektivno konstituirano.

Kada se u kršćanskom smislu govori o »objektivno značajnoj okolini« zapravo se govori o crkvi u svoj njenoj kompleksnosti s posebnim naglaskom na kršćansku zajednicu.

Takva zajednica mora biti izvor novog načina spoznavanja i posebnog, religijski određenog načina ponašanja (stava). Ona mora inicirati stvaran socijalizatorski proces kako bi uspjela formirati i novu svijest. Zajednica kao uvjet vjere u tom smislu ima globalnu zadaću s obzirom na individue. Budući da je formiranje načina spoznaje onaj činilac koji izvan određene zajednice nije moguć pa, prema tome, možemo reći da je kršćanska (»istinska«) zajednica osnova kako ontološkog tako i gnoseološkog određenja individua koje obuhvaća. Ovakvo shvaćanje zajednice se direktno nadovezuje na misao prema kojoj je u sekulariziranom svijetu za kršćane od izuzetne važnosti da uspostave svoj utjecaj u društvu na onaj način koji bi vrlo jasno pojedincu predložio mogućnost »života u vjeri«. To bi se moglo ostvariti pripadanjem određenoj grupi kršćana koja bi djelovala unutar cijele mreže »autentičnog života« koji svijetu donosi i novi mentalitet. Dakle, bez života u zajednici, bez odnosa s drugim zajednicama i bez sjedinjenja u vjeri, pojedinac nije u stanju živjeti život u vjeri.<sup>6)</sup>

Religiozna potreba je temeljna potreba čovjeka, tvrdi nadalje don Giussani, pa prema tome, religijska dimenzija je osnovna pretpostavka za zadovoljavanje svih ostalih potreba. Ona

<sup>5)</sup> Detaljnije o tome vidi L. Giussani »Il Movimento di Comunione e Liberazione«, Jacca Book, MI, 1987.

<sup>6)</sup> O tome opširnije u F. Santoro »La comunità condizione della fede«, Jacca Book, MI, 1977.

je faktor za uspostavljanje realne ravnoteže unutar konstelacije svih ostalih potreba. Potvrdu ovakvog stava don Giussani nalazi u manjkavosti dviju osnovnih kultura našeg doba: liberalizmu i marksizmu. Prema njegovom shvaćanju liberalizam nije sposoban shvatiti imanentnu povezanost i djelovanje čovjeka u okviru »velikog zajedničkog plana«. Marksizmu, pak, zamjera da ne shvaća ili nije djelotvoran u dovoljnoj mjeri kada se suoči s osobnom dimenzijom osnovne ljudske potrebe. Oba ova kulturna obrasca na taj način dokazuju da njihovo djelovanje proizlazi iz neke apstraktne ideje čovjeka koja je rezultat apriorističkih elaboracija. Naturalistička ili racionalistička koncepcija, tvrdi se nadalje, djeluje u skladu sa shemom koja ide od percepcije potreba, preko njihove analize k njihovom zadovoljavanju. Ona podrazumijeva i neophodnost djelovanja u smislu tako izražene teorije, a to dovodi do podređenosti čovjeka određenoj ideologiji koja većinom ima despotski karakter.

Ovdje je potrebno napomenuti da je u okviru cjelokupne teorije don Giussanija, despotski karakter svojstven svim onim kulturama i ideološkim obrascima koje ne dijele vjeru u Krista. Očito je dakle da i on također, u ime kulturnog pluralizma i demokracije, zapada u istu vrstu ideološkičnosti i isključivosti premda tvrdi da je religiozan čovjek jamac supstancijalne demokracije kako zbog svoje kritičke samosvjesti tako i zbog prirodnog i dubokog poštovanja kojega ima prema prirodi i povijesti kao rezultatima božjeg djelovanja tako i prema tradicijama osoba, društvenih grupa i naroda. Religiozan čovjek je, dakle, jamac supstancijalne demokracije i ona je prema ovom shvaćanju moguća samo uz poslušnost i poštivanje Boga jer je to jedini način da se ne poremeti unutarnji razvoj pojedinca ili određenog društva. Potrebno je također naglasiti da don Giussani izjednačava poštivanje Boga s poštivanjem interpretacija Biblije od strane eklezijalnog magisterija pa u tom svjetlu ideja supstancijalne demokracije za koju se on zalaže dobiva sasvim različit sadržaj i određenje.

Kultura se u okviru ove teorije definira kao razvoj kritičke i sistematične refleksije o određenom iskustvu polazeći od jednog determinirajućeg faktora. Za CL taj faktor je jedan egzistencijalno i »historijsko odlučujući događaj« kojega shvaćamo kao ključ za razumijevanje sveukupne realnosti, kao ujedinjujući princip spoznaje čovjeka. Determinirajući genetički faktor kršćanske kulture je — dakle — Krist.

Zajednice, koje inspirirane Evandeljem, dijele određeni tip kulturne, političke ili socijalne djelatnosti ostaju ujedinjene zahvaljujući određenom operativnom projektu. Naročito naglasak je stavljen na jedinstvo u Kristu putem krštenja, pa Krist u tom smislu nije samo inspirator zajedničkog života već je i »misterij koji ujedinjuje«.

Osnovni, tradicionalni i originalni faktori kršćanstva od izuzetne važnosti za djelovanje kršćana u suvremenom svijetu, prema don Giussaniju su: kršćanstvo kao »živo sjećanje događaja koji donosi oslobođenje čovjeka«, njegove egzistencije i povijesti; historijska prisutnost tog događaja »do kraja svih svjetova« kao i uvijek vidljiva prisutnost tog događaja zahvaljujući Kristu kroz jedinstvo kršćana; obuhvaćenost cjelokupnog života vjernika tim jedinstvom, od geneze njegovih misli do formiranja njegovih osjećaja, do načina prihvaćanja realnosti i shvaćanja ljudske osobne ili društvene egzistencije.

Ovi faktori nadovezuju se na tezu o sve učestalijoj izraženosti »religioznog osjećaja«<sup>7)</sup> ljudi u suvremenom svijetu. Taj osjećaj, tvrdi don Giussani, nalazi se u dubini svakog čovjeka, a od strane različitih kultura je gotovo u pravilu cenzuriran. Uslijed takvog odnosa prema »svetom« crkva je najčešće shvaćena ili kao centar političke i društveno-kulturne moći ili, pak, kao propovjedaona određenih etičkih vrijednosti. Međutim, tvrdi se nadalje, crkva kao »mi-

<sup>7)</sup> Tezu o »žedi za svetim« u suvremenom društvu don Giussani interpretira uglavnom kao potrebu za svetim kako je ono shvaćeno i interpretirano u okviru kršćanstva, a naročito kakvo mu je značenje dato od strane eklezijalne hijerarhije.

stično tijelo Krista« je stvorena i »čudotvorno« živi u povijesti s jednim jedinim ciljem: da pruži sveobuhvatan i definitivni odgovor upravo na tu iskonsku religijsku potrebu ljudi. Zbog toga je prosvjetiteljska tradicija kao i, dvije stotine godina stara, »policijska konfinacija« izražena u paroli »Religija u crkvu!« i koja je karakteristična za sve suvremene kulturne i društvene obrasce, netolerantan čin nasilja, naglašava don Giussani. Takav odnos prema crkvi ograničava i proskribira ispunjenje religijske dimenzije čovjeka, dok je upravo zadovoljenje te dimenzije pretpostavka cijele njegove dinamike tako da svaki odgovor na tu dimenziju direktno utječe na konkretne individualne i društvene potrebe.<sup>8)</sup>

Djelovanje CL na kulturnom planu vođeno je idejom da laicistička koncepcija države i kulture (Hegel, marksizam) najprije guši, a zatim i negira iskustvo zajedništva i autonomiju (npr. onu eklezijalnu) pa je ona prema tome u svom korijenu totalitarna. Kao primjer za tu tvrdnju navodi se činjenica da laička škola u Italiji sustavno zabranjuje odgojno iskustvo koje bi bilo u skladu s kršćanskim uvjerenjima. Od kršćana se tražilo da u ime laicističkog shvaćanja jedinstva svoj identitet stave u drugi plan. U tom kontekstu, tvrdi se dalje, u pitanje je došao i sam princip slobode, negirao se kulturni pluralizam, a samim tim došle su u pitanje i osnovne vrijednosti demokracije. Upravo takvoj dominantnoj kulturi CL objavljuje križarski rat, želi joj suprotstaviti ideju kulturnog pluralizma. Kultura se definira kao pokušaj za sustavno i kritičko izražavanje životnog iskustva u njegovoj sveobuhvatnosti. Budući da se istinska kultura, prema tvrdnji don Giussanija, a potpuno u skladu sa shvaćanjem ideje »narodnosti« koja je karakteristika svih katoličkih pokreta, uvijek rađa iz određene narodne tradicije i uvijek ju nanovo određuje, neophodna dimenzija djelovanja CL je svakako i povezivanje s »narodom«. Do ovog povezivanja može doći samo u okviru parohija jer se život crkve ne može živjeti izvan povezanosti s eklezijalnim tijelima. Parohije su utoliko djelotvornije, tvrdi don Giussani, ukoliko uspiju da život crkve unesu u sve ostale životne ambijente, u bilo koju vrstu društvenih odnosa. Iskustva narodnog jedinstva, oživotvorenih unutar parohija čija se djelatnost ne svodi na puko pružanje »liturgijskih usluga«, su primarni subjekti naspram kojih se javna vlast može postaviti samo kao koordinator i planer.

Ono što CL želi pokloniti crkvi je edukativno iskustvo i razvoj vjere u njenim elementarnim i esencijalnim aspektima. Ovdje dakle nije riječ ni o kakvoj »alternativi« eklezijalnim organizacijama, tvrdi don Giussani, već o novom iskustvu društvenog djelovanja.

Iz navedenog možemo zaključiti da CL želi postati sastavni dio tradicionalnih katoličkih pokreta, ali da istodobno promovira i vlastitu ideologiju u tim okvirima. Upravo zbog toga bismo mogli reći da je odnos CL i crkvene hijerarhije kao i odnos CL i konzervativnog dijela Demokršćanske partije Italije (Andreotti) odnos kojega diktira cjelokupna konstelacija političkih i ideoloških snaga u talijanskom društvu. Upravo zbog toga nije niti čudno što Papa priznaje ispravnost postojanja CL, ali istodobno naglašava potrebu o subordinaciji tradicionalnim vatikanskim krugovima. S druge pak strane, Demokršćanska partija održava usku vezu s ovim pokretom, ali istodobno jača vlastitu ideološku indoktrinaciju u okviru službenog pokreta mladih demokršćana.

Na kraju bismo mogli zaključiti da iz izloženih odrednica proizlazi da je pokret talijanskih katolika pod nazivom *Comunione e Liberazione* karizmatski, integralistički pokret s vrlo razrađenim ideološkim djelovanjem u okviru omladine, jednog dijela klera i jednog dijela tradicionalno katoličke populacije, naročito u sjevernom industrijaliziranom dijelu Italije. Ovaj pokret nastoji prikazati sebe sama kao alternativu za proces sekularizacije i dekristijanizacije u svijetu i u tom svom djelovanju uživa veliku podršku tradicionalnih, konzervativnih, eklezijalnih

<sup>8)</sup> Kritika koju CL u ovom smjeru provodi odnosi se na sve nekršćanski ili nereligijski utemeljene kulturne obrasce.

i političkih krugova Italije. Integralizam ove struje koji se sada učvrstio i u samu demokršćansku parlamentarnu grupu i kojega aktivno podržava G. Andreotti značajan je pokušaj dogmatskog i vrlo krutog odgovora na kulturnom i ideološkom planu na krizu koja je karakteristična za djelovanje same Demokršćanske partije Italije.

U svrhu svog ideološkog djelovanja zastupa princip sveobuhvatne analize suvremenih idejnih tokova u svjetlu kršćanske tradicije i naročito u svjetlu samog Evandjelja.

Evandelje je i ostaje isključivo mjerilo za cjelokupni život kako pojedinca tako i širih društvenih grupa. Iz njega se žele izdvojiti i apsolutizirati glavne odrednice za svojevrsnu društvenu transformaciju u smislu kršćanskih vrijednosti čiji bi organizativni mehanizam bio čvrsta sinteza CL, eklezijalne hijerarhije i konzervativnog dijela Demokršćanske partije.

Stav o nadmoćnosti vjere, samo shvaćanje pluralizma kao izraza društvenih pokreta i struja koji su međusobno oštro odvojeni, ukorijenjenost ovog pokreta u osnovnim ćelijama društva, čvrsta veze CL i ideološke orijentacije Pape, sve to čini od CL nov i nezaobilazan fenomen suvremene političke panorame.

## NEW CHRISTIAN EXPERIENCE OF THE MOVEMENT »COMUNIONE E LIBERAZIONE«

VESNA TERZIĆ

Faculty of Mathematics and Natural Sciences, Zagreb

*The catholic movement COMMUNIONE E LIBERAZIONE is inevitable factor of the cultural and politic scene in Italy in a period after Second Vatican Council. It was founded in Milano at the end of 50' among the catholic youth led by part of catholic clergy. Its' activity is the most evident on the ethical-cultural field while its' cultural dimension is just a means of realization of a certain political-ethical program. As its' main goal this movement proclaims concrete methods of everyday life based on the continuous invocation of community. »The cognition of God's reality« and a proper place in history includes cognitive, affective and operative moments and wants to fulfil a totality of a human being and its' activity. That's a reason why this paper tries to explain basic elements of »New christian experience«, which are the basis of al christian youth movements, such as following Christ doctrine, relation feith-belief-charity, saint sacraments, christian activity of church in the world, etc.*